

Struktura delavskih svetov in upravnih odborov v tekstilni industriji Jugoslavije

Razvoj 1954—1956

Mnoge naše ustanove so v zvezi s pripravami na prvi kongres delavskih svetov prevzele posebne naloge glede zbiranja, urejevanja in proučevanja podatkov s področja delavskega samoupravljanja. V tem članku objavljamo nekaj podatkov, ki se nanašajo na strukturo organov delavskega samoupravljanja v tekstilni industriji.

V okviru raziskovanja vpliva delavskega samoupravljanja na delovno storilnost v tekstilni industriji je Zvezni zavod za delovno storilnost organiziral anketo o strukturi delavskih svetov in upravnih odborov v zadnjih treh letih. Strukturo delavskih svetov in upravnih odborov so proučevali glede na: strokovno kvalifikacijo članov, delovni staž v podjetju, leta starosti kakor tudi glede na delež žensk in uslužbencev.

Anketa je zajela okrog 100 tekstilnih podjetij na področju FLRJ, kar predstavlja nad 40% vseh podjetij tekstilne industrije v naši državi. Po številu delavcev in uslužbencev, ki so zaposleni v tej veji industrije, je bilo z anketo zajetih okrog 75% vsega v tekstilni industriji FLRJ zaposlenega osebja. Največ proučevanih podjetij spada v skupino podjetij s 300 do 400 delavci in uslužbenci. Najmanjša podjetja, ki jih je zajela ta anketa, spadajo v vrsto podjetij s 50 do 100, največja pa s 3000 do 5000 delavcev in uslužbencev.

Ker je tekstilna industrija tista veja industrije, v kateri je zaposlenih največ žensk, so podatki ankete o sodelovanju žensk v organih delavskega samoupravljanja tekstilnih podjetij posebno zanimivi. Ker imajo anketirana podjetja okrog 40.000 zaposlenih žensk, kar znaša 72% vseh v tekstilni industriji FLRJ zaposlenih žensk, so podatki te ankete karakteristični za sodelovanje žensk v delavskih svetih. Po teh podatkih so sodelovale v tekstilni industriji Jugoslavije ženske z naslednjim odstotkom: l. 1954 s 65 odstotki, l. 1955 s 64 odstotki in l. 1956 s 64 odstotki. V organih delavskega samoupravljanja pa ženske ne sodelujejo sorazmerno s svojim deležem v zaposlenosti. Tako je znašal odstotek teh žensk v delavskih svetih: l. 1954 — 41%, leta 1955 — 42% in leta 1956 — 43%. Po republikah znaša razmerje odstotka zaposlenosti do odstotka sodelovanja v delavskih svetih:

Ljudska republika	% sodelovanja v zaposlenosti			% sodelovanja v delavskih svetih		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956
Srbija	43	57	58	37	36	38
Hrvatska	79	63	62	38	41	43
Slovenija	97	69	70	46	47	49
Bosna in Hercegovina	74	73	74	55	62	46
Makedonija	61	61	57	36	36	26

Še manj sodeluje žensk v upravnih odborih: l. 1954 — 34%, l. 1955 — 33% in l. 1956 — 32%. Po republikah znaša ta odstotek sodelovanja:

Ljudska republika	% sodelovanja v upravnih odborih		
	1954	1955	1956
Srbija	34	32	23
Hrvatska	32	33	34
Slovenija	40	37	40
Bosna in Hercegovina	35	34	40
Makedonija	30	22	17

Anketa je vendarle pokazala, da delež žensk v delavskih svetih na splošno raste, medtem ko se delež žensk v upravnih odborih zmanjšuje.

Kar se tiče sestave delavskih svetov in upravnih odborov po strokovnosti, prevladujejo člani — kvalificirani delavci (druga kategorija). Okrog 54% (v povprečju za vsa tri leta) članov delavskih svetov so delavci druge kategorije strokovnosti. Anketa je pokazala pozitivne premike v sestavi po strokovnosti, to je iz leta v leto narašča število visokokvalificiranih in kvalificiranih, medtem ko se zmanjšuje število polkvalificiranih in nekvalificiranih delavcev.

Odstotek članov delavskih svetov in upravnih odborov po strokovnosti:

Kategorija strokovnosti	FLRJ			Člani upravnih odborov		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956
I	12	15	25	25	12	26
II	53	53	56	55	54	55
III	26	26	17	14	27	16
IV	7	5	3	5	7	5

Anketa je prav tako pokazala, da glede na delovni staž članov delavskih svetov in upravnih odborov bolj volijo delavce z daljšim delovnim stažem v tistem podjetju. To dejstvo bi govorilo, da so sami delavci mnenja, da bodo člani delavskih svetov z daljšim stažem v njihovem podjetju lahko bolje reševali problematiko podjetja. Največji odstotek članov delavskih svetov in upravnih odborov so delavci z 10 do 15 leti delovnega staža v tistem podjetju, čeprav se kažejo v zadnjih dveh letih določeni premiki v smeri povečane deleža delavcev z manjšim delovnim stažem v podjetju.

Odstotek deleža v delavskih svetih po delovnem stažu:

	l. 1955	l. 1956
do 12 mesecev	0,7	0,9
1 do 3 let	14	17
3 do 5 let	22	23
5 do 10 let	36	34
10 do 15 let	28	24

V upravnih odborih pa:

	l. 1955	l. 1956
do 12 mesecev	0,5	0,5
1 do 3 let	8	11
3 do 5 let	18	21
5 do 10 let	44	40
10 do 15 let	28	27

Glede starostnih let članov delavskih svetov in upravnih odborov se povečuje število članov do 25 let, medtem ko prevladujejo člani s 25 do 35 let starosti.

Odstotek deleža v delavskih svetih po letih starosti:

	l. 1955	l. 1956
do 25 let	15	21
25 do 30 let	44	45
35 do 50 let	36	31
na 50 let	5	5

V upravnih odborih pa:

	l. 1955	l. 1956
do 25 let	9	13
25 do 35 let	48	49
35 do 50 let	40	35
nad 50 let	3	3

Uslužbenci sodelujejo v organih delavskega samoupravljanja praviloma v znatno večjem odstotku, kakor znaša odstotek njihovega deleža v zaposlenosti. Uslužbenci v tekstilnih podjetjih sodelujejo po ugotovitvah ankete z 8 do 9 odstotki v skupnem številu zaposlenih.

Delež uslužbencev v delavskih svetih in upravnih odborih:

V delavskih svetih	V upravnih odborih
1954 — 11%	1954 — 25%
1955 — 18%	1955 — 26%
1956 — 20%	1956 — 26%

Delež uslužbencev v delavskih svetih in upravnih odborih po republikah:

Ljudska republika	V delavskih svetih			V upravnih odborih		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956
Srbija	20	20	21	25	26	23
Hrvatska	18	17	19	26	26	28
Slovenija	14	15	15	21	23	26
Bosna in Hercegovina	18	17	17	24	29	31
Makedonija	26	26	21	31	36	29

Kakor kažejo ti podatki se organi delavskega samoupravljanja v tekstilnih podjetjih po svoji strukturi krepijo. To prihaja do izraza predvsem v premikih, ki gredo v smeri čedalje večje strokovnosti, nato pa tudi čedalje večjega deleža mladih ljudi, do 25 let starosti. Značilno je prav tako, da so člani delavskih svetov in upravnih odborov delavci z daljšim delovnim stažem v svojem podjetju. Tak razvoj strukture delavskih svetov in upravnih odborov je imel v tekstilni industriji vsekakor pozitiven vpliv na splošni razvoj delavskega samoupravljanja v tej veji.

Milka Seat